

УДК 904(477) «9/12»

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДАВНЬОГО ГАЛИЧА (ЧЕРВЕНЬ – ЖОВТЕНЬ 1997 р.)

Володимир БАРАН

*доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України,
провідний науковий співробітник відділу української етнології ННДІУВІ*

Богдан ТОМЕНЧУК

*кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології й археології
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

Анотація. У статті аналізуються польові дослідження давнього Галича (Крилоського городища), проведені у червні – жовтні 1997 р. археологічною експедицією під керівництвом В. Барана і Б. Томенчука. У Крилоському городищі було продовжено дослідження розкопу I, законсервовано розкоп III, закладено нові – V-2, V-3, V-4, V-5 та розпочато вивчення митрополічних палат і каплички. Всі ці розкопи дали надзвичайно цікавий матеріал як з ранньої історії Галича (X – XI ст.), так і пізнього середньовіччя. В 1997 р. на розкопі I продовжувалося дослідження східної частини оборонної стіни XII – XIII ст. Дослідники прагнули виявити оборонні конструкції X–XI ст. на широкій площі, які були простежені ними в минулі роки.

Ключові слова: Україна, українці, давній Галич, Крилоське городище, археологічні дослідження, артефакти.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ДРЕВНЕГО ГАЛИЧА (ИЮНЬ – ОКТЯБРЬ 1997 г.)

Владимир БАРАН

*доктор исторических наук, профессор, член-корреспондент НАН Украины,
ведущий научный сотрудник отдела украинской этнологии ННИИУВИ*

Богдан ТОМЕНЧУК

*кандидат исторических наук, доцент кафедры этнологии и археологии
Прикарпатского национального университета имени Василия Стефаника*

Аннотация. В статье анализируются полевые исследования древнего Галича (Крылосского городища), проведенные в июне – октябре 1997 г. археологической экспедицией под руководством В. Барана и Б. Томенчука. В Крылосском городище было продолжено исследование раскопа I, законсервирован раскоп III, заложены новые – V-2, V-3, V-4, V-5 и начато изучение палат митрополита и часовни. Все эти раскопки дали чрезвычайно интересный материал как из ранней истории Галича (X – XI вв.), так и позднего средневековья. В 1997 г. на раскопе I продолжалось исследование восточной части оборонительной стены XII – XIII вв. Исследователи стремились обнаружить оборонительные конструкции X – XI вв. на широкой площади, которые были прослежены ими в прошлые годы.

Ключевые слова: Украина, украинцы, древний Галич, Крылосское городище, археологические исследования, артефакты.

ARCHAEOLOGICAL RESEARCHES OF ANCIENT HALYCH
(JUNE – OCTOBER 1997)

Volodymyr BARAN

*Doctor of Historical Sciences, professor, corresponding member of NAS of Ukraine,
leading research associate of Ukrainian Ethnology Department of NRIUSWH*

Bohdan TOMENCHUK

*Candidate of Historical Sciences, associate professor of Chair of Archaeology and Ethnology,
V. Stefanyk Carpathian National University*

Annotation. *The article analyzes field studies of Ancient Halych (Krylos hillfort) conducted in June–October 1997 by archaeological expedition of Halych National Reserve under the direction of V. Baran and B. Tomenchuk. In the Krylos hillfort the research of the excavation I was continued and the excavation III was preserved. Also the excavations V-2, V-3, V-4, V-5 were established and the research of metropolitan chambers and chapels began. The excavations provided a very interesting material on the history of the early (10th –11th centuries) and the late medieval Halych. A study of the eastern part of the defensive wall of the 12th –13th centuries has been continued in 1997. The researchers sought to find out the defensive structures of the 10th -11th centuries which were investigated earlier.*

Key words: *Ukraine, the Ukrainians, Ancient Halych, Krylos hillfort, archaeological researches, artifacts.*

Галицька постійно діюча археологічна експедиція Інституту археології НАН України, Івано-Франківського краєзнавчого музею, Прикарпатського університету та Національного заповідника «Давній Галич» у 1997 р. продовжувала дослідження на території центрального майданчика Крилоського городища (с. Крилос, Галицький р-н, Івано-Франківська обл.). Роботи проводились з 1 червня по жовтень 1997 р. за участю студентів-практикантів II курсу історичного факультету Прикарпатського університету (кер. І. Кочкін, В. Дутчак) та Харківського педагогічного університету (В. Колода). В окремих видах робіт брали участь наукові працівники Івано-Франківського краєзнавчого музею та Національного заповідника.

Метою дослідження експедиції було продовження вивчення давнього Галича (Крилоського городища) в с. Крилос

Галицького р-ну Івано-Франківської області, розпочате на початку 90-х років ХХ ст.

Розкоп I знаходиться в пд.-зах. частині основного центрального майданчика городища, де, очевидно, розміщувався князівський замок XII – XIII ст. давнього Галича. В 1997 р. було продовжено дослідження оборонного валу, розпочате в 1994 р. В минулому сезоні повністю досліджено в межах розкопу (10x16 м) оборонні стіни XII – XIII ст. Вони являли собою дерев'яну зрубну стіну шириною близько 10 м, яка складалась із зовнішнього і внутрішнього ряду зрубних клітей. Зовнішній ряд: бойові вузькі камери. Внутрішній ряд: зруби військово-господарського призначення. Зовнішній ряд клітей мав сильний нахил підлоги (по валу), яка переходила в нижчий ярус внутрішніх клітей. Дубові колоди стін були вкопані на один перший вінець у

землю, які зараз простежуються обгорілими відбитками в повздовжніх канавках.

У 1997 р., залишивши «музеефіковану» східну частину оборонної стіни XII – XIII ст., було понижено розкоп на 20 – 80 см і доведено його загальну глибину до -170 см (від сучасного рівня поверхні).

Мета дослідження: виявити оборонні конструкції X – XI ст. на широкій площі, які були простежені нами у минулі роки в розвідковій траншеї.

Знімаючи 1 – 4 штика лопати, простежувалось однорядне заповнення валу з жовтої утрамбованої щільної глини, яка лише окремими частинами мала жовто-сіре або сіро-жовте (по інтенсивності) забарвлення. Особливо виділялося сіре заповнення (1 – 3 штика) в східній частині розкопу. Подібне заповнення простежувалося і в західній частині розкопу (такої ж конфігурації), але в заповненні добавилися рештки спаленини і дрібної обмазки.

Незначна різниця спостерігалася і в центральній частині розкопу, де границя двох глиняних засипок проходила по лінії зах.-сх.

Кінцевою зачисткою (горизонтальною і вертикальною) і при наявності декількох стратиграфікаційних бровок виявлено, що глиняні нашарування, які давали в плані незначну різницю в характері ґрунту, були пов'язані з конструктивними будівельними особливостями оборонного валу, а саме: являли собою заповнення невисоких зрубів, які були основою оборонного валу. Очевидно, ці зруби-городні споруджені в XII ст. для підоснови під оборонні пустотілі зрубні кліті, які, безперечно, вимагали якихось міцних фундаментів. Заповнені

глиною ряди невисоких зрубів і стали такою платформою для верхнього ярусу укріплень. Нам вдалося чітко простежити рівчакі під нижні колоди цих зрубних стін.

По розрізу південної стінки розкопу висота заповнення канавок-рівчаків сягала 45 – 60 см (шириною до 30 см). Особливо чітко простежено сліди західної стінки зрубу по лінії пд.-пн. Заповнення сіре, сіро-жовте, інколи з окремими каміннями. Сама канавка – рівчак шириною 0,3 м з чіткою вертикальною східною стінкою висотою 0,4 – 0,6 м. Західна стінка має додатково розширену під кутом стінку шириною до 1 м. У верхній частині фіксується сильний шар спаленини (червоного кольору) з дрібними грудками обмазки. Решта границь канавок-рівчаків менш чіткі по горизонтальній зачистці і лише по бровках (вертикальних зачистках) вдалося простежити їх наявність і характер.

Таким чином, виявлено сліди 4 стін. Зокрема, один зруб (городню) вдалося простежити повністю. Його розміри (внутрішні) 3,6 x 3,6 x 3 x 3,6 м.

Розкоп III. Під час консервації старого розкопу (ділянки південної) було перевірено наявність стовпової ями, виявленої В. Ауліхом у 1977 р. (розвідкою траншеї). Яма ідентична всім попереднім. Отже, довжина палацу становить близько 30 м (по лінії зах.-сх.).

У 1997 р. було продовжено дослідження розкопу V-2, розпочате в минулому році. Закладено на віддалі 0,6 м від оборонної стіни монастиря XVII ст. – на південь. Розкоп є продовженням (на схід) розкопу V (1996 р.). Розміри розкопу 12 x 6 м, орієнтовано довшою стороною (південною) по осі зах.-сх. Метою розкопок було простежити продовження

кам'яної вимостки і її характер на схід від уже виявленої частини.

Загальна стратиграфія: 1) верхній шар новітнього утворення (0,2 – 0,3 м); 2) на глибині – 0,3 м (товщ. 0,15 м) простежується будівельний шар сміття початку XVII ст. часу побудови Успенської церкви і монастиря. Його характерна особливість – дрібний білий камінь, цеглинки; 3) культурний XIII–XVI ст. (темно-сірий колір) товщиною до 0,3 м; 4) прошарок (0,15 м) жовто-сірої глини; 5) прошарок (0,2 м) сірої землі з великою кількістю дрібного каміння (білого); 6) шар кам'яної вимостки з дрібноколотого (білого) каміння. Середній розмір каміння 15 x 10; 10 x 10; 5 x 5 см. Товщина вимостки 10 см (рідко 15 см); 7) шар похованого чорнозему (0,2 м) з уламками кераміки X – XI ст.; 8) прошарок (0,3 м) сірого ґрунту з фрагментами кераміки фракійського гальштату, який уже знаходиться або переходить в передматерик і материк. Рівень 1,6 м від сучасного рівня поверхні.

У верхньому горизонті розкопу (пізньосередньовічного і новітнього часу) часто траплялися кераміка, цегла, уламки різних залізних предметів невизначеного і церковного характеру. Особливо багато зустрічалися уламки снарядів Першої світової війни, якими обстрілювалась сусідня Успенська церква (1915 р.). Багато ям для сміття виявлено під північним розкопом (стілкою). Пізніше було з'ясовано, що тут знаходилася велика яма з будівельним сміттям, яка опускалась на глибину 1,2 м, перерізаючи і кам'яну вимостку XII – XIII ст. Ця пізньосередньовічна яма, очевидно, пов'язана з поч. XVII ст., часом будівництва Успенської церкви і укріплень. Вона починалась зверху, з горизонту XVII ст.

Яма велика, 3 x 4 м. Північною стороною вона заходить у північну стінку розкопу. Яма має чіткі прямокутні розміри. В ній особливо багато було цегли, великих кам'яних (оброблених) блоків старого Успенського собору тощо.

До пізньосередньовічного часу, але раннього, можна віднести виявлену нами в пд.-зах. частині розкопу дерев'яну будівлю на невеликих кам'яних фундаментах.

Каміння – тесані блоки (алебастр) – викладено в один шар на глибині +20 см над кам'яною вимосткою XII–XIII ст. Висота фундаментів 0,25 – 0,3 м. Їх глибина від сучасного рівня поверхні – 0,7 м. Азимут – 22 градуси. Виявлено кут (пн.-зах.) будівлі. Довжина зафіксованої зах. стіни – 2,8 м, північної стіни – 4,5 м.

Поширення згорілого прошарку від даної будівлі (на південній стінці розкопу) дає можливість говорити, що її довжина (по лінії зах.-сх.) становила близько 7 м. Цей прошарок залягає всередині всього житла на висоті +0,2 м над кам'яною вимосткою, шар спаленини 0,1 – 0,15 м товщиною (на глибині 0,65 м від сучасної поверхні).

Під північною стіною будівлі, на кам'яній вимостці, опущеній на 0,1 – 0,15 м, виявлено пізньосередньовічне поховання, яке відноситься до кладовища XVII ст. (часу Успенської церкви і кафедрального монастиря).

Поховання № 1. На спині, руки складено на животі. Все тіло дещо деформовано. Зубів майже немає. В куті (пн.-сх.) фундаментів будівлі зафіксована пізньосередньовічна яма з уламками білого алебастрового каміння і тесаного пісковика. Рівень ями 0,45 м від сучасної поверхні. Діаметр ями 0,75 м на глибину 0,2 м від кам'яної вимостки. На схід від

неї простежено яму діаметром 0,8 м, глибиною 1,2 м. Яма пізньосередньовічна. В заповненні – цегла.

Поховання № 2. Витягнуте тілопокладення, на спині, голова прямо. Права рука витягнута вздовж тіла, а ліва лежить на животі. Стать чоловіча, вік 40 – 60 років.

Поховання № 3. Розміщене поряд з похованням № 2. Витягнуте тілопокладення, руки складені на животі. Стать жіноча.

Поховання № 4. Знаходиться під північною стінкою розкопу, вздовж неї, на віддалі 1,2 м від поховання № 3. Обидві руки складено на животі, голова повернута вліво. Стать чоловіча, вік 40 – 60 років.

Поховання № 5. Знайдено череп. Решта поховання знаходиться в східній, недослідженій, частині розкопу, під вежею.

Кам'яна вимостка. На глибині 1 – 1,2 м від сучасної поверхні в розкопі було виявлено кам'яну вимостку товщиною 0,1 – 0,15 м, яка залягала на похованому чорноземі. Вимостка сформована з дрібноколотого каміння (білого з жовтим відтінком). Під східною стінкою розкопу зафіксовано на рівні вимостки сліди канавки, які після зачистки дали такі розміри: ширина 0,3 м, глибина 0,15 – 0,25 м.

У канавках знаходились, очевидно, горизонтально покладені колоди – нижній вінець наземної дерев'яної будівлі. Остання була стовпової конструкції, оскільки мала значні розміри. Зафіксовано ширину (по лінії зах.-сх.) – 16 м. Виявлені стовпи ями мали діаметр 0,45 – 0,5 м і глибину до 0,5 м. Стовпи були з кам'яною обкладкою. Зафіксовано всього 3 ямки, зокрема, в східній стінці (пн.-сх.) будівлі. Віддаль між ними становила 1,2; 1,7 м.

Сліди подібної канавки зафіксовано і досліджено в минулорічному розкопі. Це були сліди західної стінки будівлі. Над кам'яною вимосткою простежується 0,25 м шар чорної гумусної землі з дрібними вкрапленнями камінчиків. Вище нього залягав шар жовто-сірої глини (0,15 м), що, можливо, пов'язано з однією будівлею (XIII ст.). Взагалі на кам'яній вимостці знайдено дуже мало кераміки XII – XIII ст. Більшість фрагментів належало амфорам. У пд.-сх. частині будівлі, біля стінки, залягав потужний шар тваринних кісток (на кам'яній вимостці).

У 1997 р. було закладено розкоп V-4, на схід від мощеної доріжки, яка йде від музею до південних воріт церковного двору. Його розміри – 7 х 6 м з північною прирізкою 4 х 2 м.

Стратиграфія: 1) зверху знаходиться шар (0,3 – 0,35 м) дернової землі з вкрапленнями цегли, камінців, сучасної кераміки; 2) на рівні 0,3 м всюди простежується прошарок товщиною до 0,1 м будівельного сміття білого кольору, який утворився в XVII ст., очевидно, у зв'язку з будівельними ремонтними роботами (церква, укріплений монастир тощо); 3) під цим прошарком залягає шар товщиною 0,2 м темно-сірого (орного) ґрунту з вкрапленнями будівельних решток (цегла, вуглики, камінці тощо). Він закінчується прошарком (0,5 – 0,1 м) з будівельного сміття, але менш потужного і менш насиченого; 4) під цим прошарком знаходиться шар ґрунту 0,3 – 0,4 м, який закінчується потужною кам'яною вимосткою: 1 м по пд. стінці; 1,25 м по сх. стінці; 1,3 м по півн. стінці; 1,1 м по зах. стінці. Вимостка датується XII–XIII ст. Товщина вимостки 0,5 м. Вона складається з двох напластунків: а) верхня,

товщ. 0,3 м, являє собою потужну, щільну вимостку з білого (сірого) дрібного каміння вапнякового походження, має нетривку структуру, яка під дією вологи, злегка розчинившись, утворила вапняковий шар; б) нижня, товщ. 0,2 м, являє собою шар з дрібного каміння (колото-го) білого кольору на чорноземі (похованому); 5) під вимосткою знаходиться похований чорнозем товщ. 0,2 м, який залягає на передматеріку.

На кам'яній вимостці знайдено лише декілька фрагментів кераміки XII – XIII ст. Під час зачистки кам'яної вимостки, в пн. частині розкопу, було виявлено чіткі сліди неглибоких рівчаків, які виділялись ґрунтовим (чорним) заповненням, камінням, вугликами, слідами спаленини.

На рівні кам'яних вимосток виявлено продовження кладовища пізньосередньовічного часу. Можливо, кінця XVII ст., коли монастирське кладовище всередині укріпленої площі монастиря (кафедрального) вже зовсім було переповнене. Можливо, це були поховання найбільш біднішої верстви населення – старців (немічних, калік), які хотіли бути похованими біля монастиря. Останнє найбільш правдоподібно, оскільки підтверджується і антропологічно.

Всього виявлено 5 непотривожених поховань та 3 знищених пізньосередньовічними і новітніми ямами. Поховання рядні, чітко орієнтовані відносно один одного в плані загального кладовища.

Поховання № 1. Виявлено під південною стінкою розкопу, на віддалі 0,3 м від неї. Вік – підліток. Стать – не визначена. Голова знаходиться в західній стінці розкопу. Руки складено на животі.

Поховання № 2. Знаходиться під східною стінкою вежі, на віддалі 0,4 м від

неї. Стать – жіноча. Вік – 45 – 50 років. Руки складено на животі. Голова прямо. Хребет скривлений.

Поховання № 3. Знаходиться поряд з похованням № 2, справа від нього. Ідентичне попередньому.

Поховання № 4. Знаходиться поряд з похованням № 3, 0,5 м від нього. Простежена могильна яма, яка, на відміну від попередніх, ледь заглиблена в кам'яну вимостку (0,1 – 0,15 м). Розміри ями: 1,7 x 0,65 м. Простежено залишки дерев'яної труни (збоку, зверху і знизу). Стать – жіноча, вік 45 – 55 років. Хребет скривлений, права рука на грудях, ліва лежить на животі, голова прямо. Поховання № 2–3–4 належали до одного ряду.

Поховання № 5. Знаходиться під північною стінкою розкопу, на рівні кам'яної вимостки. Воно відкриває другий ряд поховань. Віддаль між рядами (могильними ямами) близько 1 м. Поховання жіноче, 30 – 40 р. Хребет ледь скривлений. Голова прямо. Руки складено на животі.

Поховання № 6. Знаходиться на 0,75 м від поховання № 5. Стать – жіноча, вік 15 – 20 років. Права рука на грудях, ліва на животі. Хребет викривлений.

Під південною стінкою розкопу виявлено сліди кам'яних фундаментів під дерев'яну пізньосередньовічну будівлю. Кут фіксується великою групою тесаного каміння (-0,25 м). Цей рівень виділяється всюди як рівень будівельного горизонту XVI – XVII ст. – часу будівництва церкви і укріплень. Серед каміння багато з білого алебастру. В західній частині фундаменти сильно зруйновані. У зв'язку з тим, що вони не фіксуються в західній стінці розкопу, то, можливо, завертали на південь. У південній стінці є опосередковані сліди, які читаються як

розвал подібного за характером каміння (шир. близько 1 м та глиб. 0,45 м). Вони перекриті будівельним шаром XVII ст., що означає, очевидно, датування будівлі часом раніше XVII ст.

У цій же частині розкопу є ще декілька решток кам'яних фундаментів (в один ряд каміння) з кам'яних блоків вапняку і уламків алебастру.

В центральній частині розкопу знайдено кам'яні підвалини під будівлю у вигляді чотирьох оброблених блоків – деталей з Успенського собору.

В північно-західному куті розкопу виявлено залишки фундаментів під квадратну вежу (ворота) в стіні кафедрального монастиря. Простежено її східну частину, яка примикає до фундаментів цегляного оборонного муру. Довжина вежі від стіни на південь 2,65 м. Верхній зріз фундаментів 0,65 м від сучасного рівня поверхні. Фундаменти суцільні по всій площі вежі. Складено з великих кам'яних блоків, проляті розчином (інколи цегляними уламками). Фундаменти лежать на кам'яній вимостці XIII ст. Їх висота 0,45 – 0,5 м. Вони зверху проляті розчином – рівень фундаментів цегляних мурів. На фундаментах місцями зафіксовано 2 ряди цегляної кладки. Вона здійснена на жовтій глині. Ширина оборонної стіни 1 м.

У розкопі V-4 (північно-східний кут) було розчищено залишки зрубу півниці (підвалу), а саме її південно-східний кут. З'єднання «в лапу». Яма під підвал шириною 3,5 м перерізала верхню і нижню кам'яну вимостку. В заповненні знайдено декілька фрагментів кераміки XIII ст. Підвал зверху перекритий шаром жовтої глини і каміння, що спадав конусовидною лінзою до її центру, заходячи у північну стіну розкопу. Заповнення підвалу –

темно-сіра земля. Глибина підвалу – 1 м від рівня верхньої вимостки. Підвал мав наземні зрубні стіни, які повністю згоріли. Добре збереглися залишки трьох обгорілих вінець на рівні кам'яної вимостки. Цікаво, що орієнтація підвалу і будівель в розкопі V-1-2 однакова.

У 1997 р. було закладено розкоп V-3 на південь від розкопу V-2, в межах двох кам'яних доріжок. Орієнтація постійна. Відстань від розкопу V-2 – 10,5 м. Віддаль від старої липи – 3,5 м. Розкоп 6 x 9,5 м, більшою стороною по осі зах.-сх.

Стратиграфія: зверху будівельний горизонт XIX ст., часу побудови і ремонту митрополичих палат. У півн. частині фіксується і будівельний горизонт XVII ст. (0,45 м від сучасної поверхні). Нижче, 0,45 м, починається кам'яна вимостка XII – XIII ст. Від сучасної поверхні це 0,75 м. Характер вимостки ідентичний вимостці розкопів V-I-4. Вимостка надзвичайно сильно понищена пізньосередньовічними ямами. Особливо велика яма простежується в центральній частині розкопу. Вона підпрямокутної форми (2,4 x 5,5 м). Заповнення: темна гумусна земля з цеглою і камінням. Її глибина в кам'яній вимостці – 0,55 м.

В невеликому шурфі під вимосткою виявлено: 0,2 м – шар мішаного жовтого ґрунту. Нижче – рештки житла – піч (0,6 м від рівня вимостки). Час невідомий. Ще одну яму розчищено в центральній частині розкопу. Її діаметр 1,5 м. Заповнення: цегла, каміння. Під південною стінкою розкопу чітко простежується потужний горілий шар з цеглою і камінням. Взагалі на вимостці знайдено лише декілька фрагментів кераміки XII – XIII ст.

У 1997 р. було закладено розкоп V-5 на деякій віддалі на захід від розкопу

V-3, розміри 10 x 12 м. В одній осі з південною стінкою розкопу V-3. Метою розкопу було простежити поширення кам'яної вимостки і, можливо, виявити сліди кам'яних фундаментів під колонами. Дослідження розкопу проводились харківською групою студентів (керівник В. Колода).

Кам'яну вимостку зафіксовано на глибині -0,35 – 0,4 м від сучасної поверхні. Вимостка фіксується лише в східній частині розкопу, являючи собою продовження (по одній осі) кам'яної вимостки, зафіксованої в розкопі V-1. Вона ідентична попередній. Сильно понищена. Краї нерівні. В північній частині вона має пониження і фіксується вже на глибині 0,6 м. Розкоп доведено до загального рівня 0,6 – 0,7 м. В центральній частині знайдено зруйноване поховання.

У зв'язку з проведенням будівельно-реставраційних робіт у митрополичих палатах і капличці (собор) нами здійснено невеликі охоронні археологічні розкопки.

Митрополичі палати. В підвалі закладено шурф 2 x 2 м на віддалі 0,6 м від колони. На глибині 1,3 м від рівня підлоги підвалу виявлено шар темно-сірої глини (материк), перекритий будівельним сміттям.

Капличка. Досліджено шар заповнення з будівельного сміття пізньосередньовічного часу товщиною 0,7 м. Понижено рівень підлоги каплички, винісши за її межі цей шар сміття, для підготовки настилання підлоги. Розмір розкопу – 4 x 4,5 м.

Отже, можна зробити такі висновки:

1. Розкоп I знаходиться в пд.-зах. частині основного центрального майданчика городища, де, очевидно, розміщувався князівський замок XII – XIII ст.

давнього Галича. На його базі у 1996 р. була здійснена музеєфікація оборонної системи першого основного валу князівського замку – дитинця Галича. В 1997 р., залишивши «музеєфіковану» східну частину оборонної стіни XII – XIII ст., було понижено розкоп на 20 – 80 см і доведено його загальну глибину до -170 см (від сучасного рівня поверхні) та виявлено оборонні конструкції X – XI ст. на широкій площі, а саме сліди чотирьох стін, зокрема один зруб (городню) вдалося простежити повністю.

2. Під час консервації південної ділянки старого розкопу III було перевірено наявність стовпової ями, виявленої В. Ауліхом в 1977 р., вона ідентична всім попереднім. Таким чином, довжина палацу становить близько 30 м (по лінії зах.-сх.).

3. У 1997 р. було продовжено дослідження розкопу V-2, розпочате в минулому році. Закладено на віддалі 0,6 м від оборонної стіни монастиря XVII ст. – на південь. Розкоп є продовженням на схід розкопу V (1996 р.). Розміри розкопу – 12 x 6 м. Археологами було простежено продовження кам'яної вимостки і її характер на схід від уже раніше виявленої частини.

4. У 1997 р. було закладено розкоп V-4, на схід від мощеної доріжки, яка йде від музею до південних воріт церковного двору. В північно-західному куті розкопу виявлено залишки фундаментів під квадратну вежу (ворота) в стіні кафедрального монастиря. Простежено її східну частину, яка примикає до фундаментів цегляного оборонного муру. Фундаменти суцільні по всій площі вежі, складені з великих кам'яних блоків, проляті розчином (інколи цегляними уламками). Фундаменти лежать на кам'яній

вимостці XIII ст. Вони зверху політи розчином – на рівні фундаментів цегляних мурів. На фундаментах місцями зафіксовано 2 ряди цегляної кладки. Вона здійснена на жовтій глині. Ширина оброчної стіни 1 м.

5. У 1997 р. було закладено розкоп V-3, на південь від розкопу V-2, в межах двох кам'яних доріжок. Орієнтація постійна. Відстань від розкопу V-2 – 10,5 м. Під південною стінкою розкопу чітко простежується потужний горілий шар з цеглою і камінням. Взагалі на вимостці знайдено лише декілька фрагментів кераміки XII – XIII ст.

6. У 1997 р. було закладено розкоп V-5 на деякій віддалі на захід від розкопу V-3, розміри 10 x 12 м. В одній осі з південною стінкою розкопу V-3. Метою розкопу було простежити поширення кам'яної вимостки і, можливо, виявити сліди кам'яних фундаментів під колони. Розкоп доведено до загального рівня 0,6 – 0,7 м. В центральній частині знайдено зруйноване поховання (0,45 м).

7. У зв'язку з проведенням будівельно-реставраційних робіт у митрополічних палатах і капличці (собор) археологами здійснено невеликі охоронні археологічні розкопки.

V. Baran, B. Tomenchuk

Archaeological Researches of Ancient Halych (June – October 1997)

Abstract

Halych archaeological expedition of the Institute of Archaeology of NAS of Ukraine, Ivano-Frankivsk Regional Museum and the National Reserve "Ancient Halych" in the central area of the Krylos hillfort (village Krylos of Ivano-Frankivsk region Halych district) in 1996 under the direction of V. Baran and B. Tomenchuk continued the research of Ancient Halych which began in the early 90's of the 20th century. In the Krylos hillfort the research of the excavation I was continued and the excavation III was preserved. Also the excavations V-2, V-3, V-4, V-5 were established and the research of metropolitan chambers and chapels began. The excavations provided a very interesting material on the history of the early (10th – 11th centuries) and the late medieval Halych. The excavation I was in the southwestern part of the main central area of the hillfort where apparently a prince castle of the 12th–13th centuries stood. On its base in 1996 the defense system of the Halych stronghold, namely the first main rampart of the prince castle, was turned into a museum. In 1997 the defense structures of the 10th–11th centuries were found out on a large area, in particular the remains of four walls and the researchers managed to investigate one block house completely. While preserving southern part of the old excavation III there was examined the place for a pole pit revealed by V. Aulikh in 1977; it is the same as the previous ones. On the excavation V-2 there was examined the extension of a stone pavement to the east of a previously discovered part. In the northwest corner of the excavation V-4 there were revealed the remains of foundations for a square tower (gate) in the wall of the cathedral monastery. Its eastern part which sides with the foundations of a brick defensive wall was researched. The solid foundations of the large stone blocks were located on the stone pavement of the 13th century. In the south wall of the excavation V-2 a powerful layer of burnt bricks and stones was discovered. However, only a few fragments of pottery of the 12th–13th centuries were found out there. On the excavation V-3 the extension of a stone pavement was researched and the traces of stone foundations for columns might be found out.